॥ श्री ॥

गोम्मटसार कर्मकाण्ड

आ. नेमिचन्द्र · प्राकृत · ३५ पद्य · ~५ मिनट

मंगलाचरणम् एवं अधिकार-समुद्देश

सिद्धं सुद्धं पणमिय, जिणिंदवरणेमिचंदमकलंकं ।
गुणरयणभूसणुदयं, कम्मस्स परूवणं वोच्छं ॥१॥

बंधो उदीरणा वि य, सत्ता ठाणाणि बंधसामत्थं ।
परकम्मविहाणं च य, कम्मविहाणं णिद्दिट्ठं ॥२॥

प्रकृतिबन्ध-अधिकार

मूलप्पकडीओ अट्ठ य, उत्तरप्पकडीओ होन्ति सयमुत्तरं बयालीसं ।
णाणावरणादीया, कम्मस्स विहाण-भेदा उ ॥३॥

णाणा-दंसण-आउय-मोहणि-वेदणि-णाम-गोत्ताणि ।
अंतराय-सहिदाणि य, अट्ठ कम्मप्पकडीओ ॥४॥

णाणावरणिजस्स य, पञ्च भेदा मुणेदव्वा ।

मति-सुत-अवधि-मनःपर्याय-केवल-णाण-आवरण भेदादो ॥५॥

दंसणावरणिज्जस्स य, नव भेदा जिणेहिं णिद्दिट्ठा ।

चक्खु-अचक्खु-ओधि-केवल-णिद्दा-पचला-णिद्दाणिद्दा-पचलापचला-थीणगिद्धि-भेदादो ॥६॥

वेदणिज्जस्स दुविहो, सादासादो विहाणदो भेदो ।

मोहणिज्जस्स दुविहो, दंसण-चरण-कसाय-भेदादो ॥७॥

दंसणमोहो तिविहो, सम्मत्तं मिच्छमिसिणयं चेव ।

चरणमोहो अट्ठावीस-कसाय-अकसाय-भेदादो ॥८॥

आउयकम्मं चउव्विहं, णेरइय-तिरिक्ख-मणुस-देव-आउयं ।

णामकम्मं तेणउदी, गोत्तं दुविहं उच्चं णीचं ॥९॥

अंतरायं पञ्चविहं, दाणं लाभं च भोग-उपभोगं ।

वीरियं च तहा भावे, पञ्च अन्तराइया णिद्दिट्ठा ॥१०॥

स्थितिबन्ध-अधिकार

ठिदिबंधो दुविहो णेओ, मूल-उत्तर-पकडीणं ।
उत्कस्सो य जहण्णो य, मज्झिम-भेदेहिं बहुविहो ॥११॥

णाणा-दंसण-मोहणि-अंतरायाणं उत्कस्सा ठिदि ।
तीसं सागरोवमकोडाकोडीओ मुणेदव्वा ॥१२॥

मोहणिज्जस्स उत्कस्सा, सत्तइ सागरोवमा कोडाकोडी ।
नाम-गोत्ताणं वीसा, आउयस्स तेत्तीसं सागरोवमा ॥१३॥

जहण्णा ठिदि कम्मस्स, अन्तमहुत्तं जिणेहिं णिद्दिट्ठा ।
आउयस्स जहण्णा पुण, दस वाससहस्साणि होन्ति ॥१४॥

अणुभागबन्ध-अधिकार

अणुभागो तिव्व-मन्द-रसेहिं कसायहेदुओ होइ ।
सुभ-असुभ-पकडीणं, चउव्विहो णिद्दिष्टो ॥१५॥

असुभाणं णिम्ब-कंचुक-विस-अग्गि-सरिसो अणुभागो ।
सुभाणं गुड-खड-सक्कर-अमिअ-सरिसो फलो होइ ॥१६॥

कसायस्स तिव्वदाए असुभ-अणुभागो तिव्वदो होइ ।

कसायस्स मन्ददाए सुभ-अणुभागो तिव्वदो होइ ॥१७॥

प्रदेशबन्ध-अधिकार

योगेण होइ पोग्गल-पदेस-बंधो सुहासुहो कम्मं ।

सव्वजीवप्पदेसेसु, कम्मपुग्गला संकलिदा ॥१८॥

अट्ठण्हं कम्मप्पकडीणं, पदेसा विभत्ता होन्ति ।

आउयस्स थोवा, णाणा-दंसण-अन्तरायाणं तुल्या ॥१९॥

नाम-गोत्ताणं तुल्या, मोहणिज्जस्स विसेसाहिया ।

वेदणिज्जस्स सव्वत्थोवा पदेसा मुणेदव्वा ॥२०॥

सत्त्व-अधिकार

सत्तं कम्मस्स जीवाणं, सव्वकालेण संचिदं ।

उदयं ण पत्तं जं कम्मं, तं सत्तं इदि णिद्दिट्ठं ॥२१॥

सव्वकम्मप्पकडीणं, सत्तं ओघेण मुणेदव्वं ।

केवलिणाणं पत्ताणं, कम्मसत्तं विणस्सइ ॥२२॥

उदय एवं उदीरणा-अधिकार

कम्मस्स पागो उदयो, कालपत्तेण होइ णिच्छइदो ।

उदीरणा पुण कालेण, पुव्वं उदयम्हि आणयणं ॥२३॥

तव-धम्म-संजमेहिं, कम्म उदीरिदं करेइ संजदो ।

असमए वि पागं णीदूण, णिज्जरइ सो अप्पा ॥२४॥

उपशम एवं क्षय-अधिकार

उपशमो कम्मस्स पुण, शक्ति-विणासो इदि भणिदो ।

क्षयो पुण अत्यन्तं, कम्मपोग्गलाणं विणासो ॥२५॥

क्षयोपशमो तिविहो, अंश-क्षय-उपशम-उदयेहिं ।

एदेहिं भावेहिं जीवा, लभन्ति सम्मत्त-णाणाणि ॥२६॥

गुणस्थान-कथा (कर्मबन्ध-स्वामित्व)

मिच्छादिट्ठी आदिं कादूण, जाव अयोगिकेवली ।

चौदस गुणट्ठाणेसु, कम्मबंधो विभजिदो ॥२७॥

मिच्छादिट्ठी सव्वकम्मप्पकडीणं बंधगो होइ ।

संजदो पुण थोवाणं पकडीणं बंधगो होइ ॥२८॥

उपशान्तकषायो जीवो, ण वि बध्नाति कम्मप्पकडीओ ।

केवलिणाणी पुण जीवो, इरियापथं बध्नाति ॥२९॥

अयोगिकेवली पुण सो, सव्वकम्मविणिम्मुक्को ।

मोक्खं गच्छइ सिद्धो, णिच्चं णिरामयो सुद्धो ॥३०॥

कर्मकाण्ड-गाथा-निष्कर्ष

एदं कम्मविहाणं, नेमिचन्देन गणियं सुत्तं ।

यः पठति भावयति सो, कर्मजालं विणासइ ॥३१॥

कम्ममलेहिं णिम्मुक्को, आदा सुद्धो णिरंजणो होइ ।

संसारसागरादो, पारं गच्छइ ण संसयो ॥३२॥

णाणमओ सो आदा, कम्म-विणासं करेइ णिच्छइदो ।

परमप्पदो सो भावो, लभइ सुद्धेण भावेण ॥३३॥

सयलकम्मविणिम्मुक्कं, सिद्धं सुद्धं णिरंजणं ।

पणमामि वर्द्धमानं, सव्वण्णं सव्वदर्शिणम् ॥३४॥

॥ गोम्मटसार कर्मकाण्डं समाप्तम् ॥३५॥

पाठ-स्रोत: गोम्मटसार कर्मकाण्ड मूल गाथाएँ — श्रीमदाचार्य नेमिचन्द्र सिद्धान्तचक्रवर्ती · Public Domain

यह मूल पाठ है — अर्थ/टीका सम्मिलित नहीं। अशुद्धि दिखे तो GitHub पर shastra/gommatasaara-karmakaanda.md सुधारें।